PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO
MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV. Warszawa, wtorek 27 sierpnia 1929 r. Nr. 195.

TREŚĆ: Sprawy polskie: Sytuacja polityczna w Polsce. — **Zagadnienia ogólne:** Konferencja haska. — Sytuacja polityczna w Niemczech. — Sytuacja polityczna w Anglji. — Zbrojenia a sprawa rozbrojenia. Anglja a Stany Zjedn. A. P. — Sytuacja polityczna we Włoszech. — Państwa skandynawskie. — **Notatki i informacje:** Różne. — Artykuły nieuwzględnione.

SPRAWY POLSKIE

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Frankfurter Ztg. 24.VIII. w koresp. z Warszawy pisze o możliwości zmian w składzie rządu polskiego i zaznacza, że kryzys istnieje, lecz w stanie ukrytym, a to w celu nieutrudniania roli delegacji polskiej na konferencji haskiej. Dziennik zaznacza, że uchodzi za pewne ustąpienie premjera Świtalskiego, jakoby z tego powodu, że Marsz. Piłsudski zgorszony jest pobytem premjera w Biarritz, podczas, gdy sam on, będąc ciężko chorym i potrzebując wypoczynku, zadowala się skromną krajową miejscowością kuracyjną. Dziennik zaznacza, że już na zjeździe legjonistów okazały się niemożliwe do usunięcia przeciwieństwa w łonie grupy pułkowników, a więc od objęcia prezesury gabinetu przez dr. Świtalskiego postępuje wciąż naprzód proces rozbicia tak w grupie pułkowników, jak i w łonie Bloku Bezpartyjnego. Stała się obecnie głośną kandydatura Sosnkowskiego w walce zakulisowej o następstwo po Marsz. Piłsudskim, z której to walki przed czterema miesiącami wyszedł zwycięsko dr. Świtalski.

Istnieją dwie alternatywy: Piłsudski i Sejm, i odnosi się wrażenie, jakoby Marszałek chciał złożyć broń. Wówczas nie wszedłby on w skład gabinetu, a zatrzymałby tylko Inspektorat Główny. Dalej zaznacza dziennik, że w polityce zagranicznej może stanie przy boku Marszałka A. Skrzyński, o ile Marszałek pójdzie na pewne ustępstwa wobec Sejmu. Z tego wszystkiego — pisze dziennik — wynika jasno, że rządy grupy pułkowników mają się ku końcowi i że do władzy dojdą ludzie, którzy uzgodnią współpracę z parlamentem.

The New York Times 11.VIII. podaje artykuł o „Nowej Polsce", w którym omawia szybki rozwój nowoczesnej Polski, oraz podkreśla trudne warunki, w jakich Polacy musieli budować nowe państwo a zarazem odbudowywać cały kraj z ruiny powojennej. Autor przytem zaznacza, że z ruiny odbudowano 1,785,000 różnych budowli i mostów a ponadto powiększono sieć kolejową o 2 tysiące km., rozbudowano szosy i t. p. Autor podkreśla, że hasłem nowej Polski jest współpraca wszystkich obywateli dla dobra ogólnego i Polska robi tak wielki postęp we wszystkich dziedzinach życia, że propaganda komunistyczna zupełnie nie znajduje powodzenia.

Autor wkońcu podnosi, że Wystawa Poznańska odzwierciadla ten fenomenalny rozwój Polski.

L'Ere Nouvelle 23.VIII. zamieszcza art. deputowanego Jean Ossola p. n. „L'aviation polonaise". Nawiązując do ostatniej katastrofy lotniczej, w której zginął maj. Idzikowski, autor pisze, iż zrozumiałem jest zainteresowanie się Polski lotnictwem, które staje się wybitnym czynnikiem w rozwoju socjalnym i ekonomicznym, oraz może odegrać wybitną rolę w razie wojny. W d. c. swego art. p. Ossola podaje dokładny opis rozwoju lotnictwa polskiego — wojskowego i handlowego, aż do ostatniej doby, zaznaczając w zakończeniu, iż Polska jest obecnie w posiadaniu poważnego węzła komunikacji lotniczej, który łączy ze sobą większe miasta. Polska ma również od wielu lat poważne linje lotnicze, które ją łączą z Francją i Rumunją. Nie ulega wątpliwości, iż Polska zorganizowana jest już w chwili obecnej dostatecznie na wewnątrz, aby podjąć systematyczną i racjonalną akcję w kierunku rozwoju komunikacji lotniczej z zagranicą.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

KONFERENCJA HASKA

Journal des Débats 26.VIII. zamieszcza art. Bernus'a p. n. „Les péripéties finales". Autor pisze w związku z odwołaniem wiadomości o zamierzonym jakoby przyjeździe Mac Donalda do Hagi, iż okazuje się, iż Mac Donald aprobuje całkowicie metody Snowden'a, które dały tak pomyślne dla Anglji wyniki. Być może również — pisze Bernus — iż Mac Donald obawia się podrażnienia ambicji osobistej Snowden'a i że między niemi istnieje tajemna rywalizacja. Snowden zdobył sobie bądź co bądź tanim kosztem popularność tego rodzaju, jaka ongiś była udziałem ministrów nacjonalistycznych i imperjalistów. Zapewne Mac Donald poczyni wielkie ustępstwa Stanom Zjednoczonym, będzie więc rad, iż może dać im przeciwwagę w postaci sukcesów politycznych i finansowych, odniesionych nad swymi b. aljantami europejskimi.

Le Temps 25.VIII. pisze w art. wst., iż Francja wykazała, jak dotychczas, maksimum powolności i uprzejmości wobec sytuacji, jaka się wytworzyła w Hadze. Należy również podziwiać spokojną postawę opinji francuskiej: Słuszne jest, iż uczynione zostało wszystko, co tylko możliwe, dla uniknięcia zerwania, za które tylko min. Snowden byłby odpowiedzialny. Jednakże jeszcze gorszą od zerwania byłaby abdykacja całej Europy wobec ultymatywnej polityki pieniądza ministra angielskiego w Hadze. W tym wypadku „likwidacja wojny" równałaby się dla państw zwycięskich w wojnie światowej — zniszczeniu traktatów i rezultatów zwycięstwa ich armij. Opinja publiczna narodów tak pokrzydzonych nie mogłaby się pogodzić z układem, którego ofiarą stałyby się państwa zwycięskie.

Autor uważa za rzecz nie ulegającą wątpliwości, że nawet w razie, jeżeli dałoby się uniknąć konsekwencyj bezpośrednich, jakie pociągnie za sobą niepowodzenie konferencji, nawet i w tym wypadku, jeśli dojdzie do zasadniczego porozumienia, — to wrażenia, które pozostaną po konferencji haskiej, mogą zatruć na dłuższy okres czasu atmosferę polityczną w Europie.

The Manchester Guardian 24.VIII. w art. wst., omawiając kryzys konferencji haskiej pisze, że jest możliwe, iż nieustępliwe stanowisko Snowdena w sprawie przywrócenia klucza podziału odszkodowań ustalonego w Spa, może doprowadzić do rozbicia konferencji. Nie byłoby to tak fatalne. Czy plan Young'a wejdzie w życie, czy nie, to los okupacji Nadrenji i planu Dawesa jest przesądzony. Różnica kilku miesięcy wcześniej lub później nie może stanowić kwestji życia i śmierci. Lecz nie dałoby się uniknąć złych następstw, jakie pociągnęłoby dla Anglji nieliczenie się z zasadami lub przyłączenie się jej do niesprawiedliwego kompromisu.

La Tribuna 20.VIII., przypominając, że wszystkie mocarstwa brały udział w opracowywaniu planu Young'a, a Anglja miała szczególnie wydatny wpływ na jego formę, zarzuca Snowdenowi, że dopuścił do tego, iż Anglja — jedyna w Hadze — nie uznaje planu Young'a, mimo, iż uznawała go przed Hagą; „nie dopuściło się tego żadne państwo, nie wyłączając Niemiec".

La Nation Roumaine 22.VIII. wyraża nadzieję, że ewentualna rewizja planu Young'a może być tylko korzystna dla państw mniejszych, gdyż umożliwi wyrównanie krzywdy, jaka im groziła w razie wykonania tego planu.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

The Times 22.VIII. w obszernym artykule omawia ekspansję lotniczą Niemiec, podaje liczebny rozrost lotnictwa niemieckiego i podkreśla, że Niemcy ogromnie spopularyzowały u siebie lotnictwo i to w stopniu o wiele większym, niż w jakimkolwiek innym kraju europejskim; ale czynią to jednak zbyt wielkim kosztem i drogą subsydjów, czego nie usprawiedliwiają potrzeby komunikacyjne. Tak wielki nacisk na rozwój lotnictwa cywilnego Niemcy kładą z powodu zakazu utrzymywania lotnictwa wojskowego, i w ten sposób wyrównywują sobie niemożność zbrojenia się.

Münchener N. Nachrichten 24.VIII. p. n. „Tragedja nad Bałtykiem" omawia niepowodzenie akcji zbrojnej Niemców nadbałtyckich w 1919 r. Dziennik zamieszcza artykuł organizatora „dywizji żelaznej" nadbałtyckiej majora Bischofa, który pisze, że na Łotwie sytuacja Niemców była tak ciężka, iż zdecydował się on na walkę z bolszewikami, w rezultacie której uratował nietylko życie wielu Niemców bałtyckich, lecz i Prusy Wschodnie, a może nawet całe Niemcy od bolszewizmu. Część Prus Wschodnich razem z Królewcem znajdowała się we władzy rad żołnierskich, które oczekiwały z utęsknieniem na przybycie bolszewików rosyjskich. Gdzie wówczas zatrzymałaby się czerwona fala, mogą osądzić ci, którzy patrzyli naocznie na ówczesne wypadki.

Dalej pisze Bischof, że do walki z bolszewikami nie nadawali się ci oficerowie bałtyccy z armji rosyjskiej, którzy w czasie rewolucji rosyjskiej byli w szeregach, albowiem ulegli oni demoralizacji i nie wierzyli we własne siły. Bolszewicy mieli wprawdzie przeważające liczebnie siły, ale ich zdolność bojowa była bardzo mała. Natomiast największą ich podporą było to, że Niemcy operowali wśród wrogo usposobionej ludności, która raczej sprzyjała bolszewikom.

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLJI.

The Daily News 21.VIII. zwraca rządowi uwagę na niewłaściwość przebywania większej części gabinetu poza stolicą, co musi ujemnie wpływać na prace rządu. Zwłaszcza skierowuje dziennik tę uwagę do premjera, który, przebywając w małem mieście prowincjonalnem, nie może otrzymywać najświeższych wiadomości z zakresu polityki wewnętrznej i zagranicznej, co może narazić państwo na niepowetowane szkody.

The Daily Herald 21.VIII. donosi, że komisja Whitleya, mająca zbadać przyczyny wrzenia wśród robotników w Indjach, spodziewa się załagodzić położenie przez polepszenie bytu robotników. Zdaniem autora nacjonalizm indyjski ma swe źródło w wielkim stopniu w ciężkiem położeniu robotników wykorzystywanych przez kapitalistów, co da się usunąć przez interwencję komisji rządowej, która będzie pośredniczyła pomiędzy robotnikami a pracodawcami.

ZBROJENIA A SPRAWA ROZBROJENIA. ANGLJA A STANY ZJEDN. A. P.

The Daily Mail 21.VIII. donosi, że Mac Donald w wywiadzie dziennikarskim wyraził zadowolenie z daleko już posuniętego porozumienia z ambasadorem Stanów Zjednoczonych Dawesem co do rozbrojenia na morzu. Obydwa państwa życzą sobie rozbrojenia na morzu i omawiają różne jego części, począwszy od policji morskiej do składu flot i od łodzi podwodnych do okrętów wojennych pierwszej klasy.

SYTUACJA POLITYCZNA WE WŁOSZECH.

Il Giornale d'Italia 21.VIII. w art. wst. wzywa do założenia w Rzymie uniwersytetu, któryby był ośrodkiem kultury dla Włoch; zwłaszcza kładzie autor nacisk na znaczenie takiego uniwersytetu dla zagranicy. Zorganizowany na sposób uniwersytetu paryskiego z ogniskami dla poszczególnych narodów obcych, wychowywałby sprzymierzeńców włoskich związanych z Włochami kulturą, w krajach sąsiednich, a zwłaszcza na Węgrzech i w krajach bałkańskich.

La Tribuna 22.VIII. wskazuje na szybki wzrost ludności Rzymu za rządu faszystów. Ponieważ często słyszy się pogląd, że Rzym dzisiejszy niema więcej ludności niż miał za Augusta, stwierdza autor, że Rzym za cesarstwa miał 500 — 600 tysięcy mieszkańców, w r. 1921 miał blisko 700 tysięcy, a szczególnie wzrósł w ostatnich kilku latach; w maju 1929 miał 902 tysiące, a obecnie ma już 920 tysięcy.

Il Popolo d'Italia 20.VIII. w art. wst. stwierdza wzrastające tempo opanowywania świata pod względem gospodarczym przez Stany Zjednoczone, a za jeden z objawów tego uważa rozpowszechnianie się samochodów. Stany Zjednoczone w poszukiwaniu rynków zbytu zachęcają zapomocą umiejętnej propagandy do używania samochodów w różnych krajach. — Autor uważa to za zjawisko szkodliwe z następujących względów: po pierwsze uzależnia to kraje od mocarstw posiadających naftę, a właśnie 70 procent nafty światowej dostarczają Stany Zjednoczone; powtóre używanie samochodów wytwarza do pewnego stopnia stosunki koczownicze, nęcące ludność ze wsi do miast, co jest zjawiskiem szkodliwem wskutek wyludniania się zdrowej wsi a przeludniania miast o niezdrowej atmosferze tak fizycznej jak i duchowej.

La Tribuna 20.VIII donosi, że walka Włochów na Malcie przeciw miejscowemu rządowi angielskiemu, zwalczającemu język włoski i katolicyzm na tej wyspie, zaostrza się w ostatnich czasach, a przyczynia się do tego poniekąd ogłoszenie niezależności państwa Watykanu. Dotychczas propaganda angielska na Malcie wykorzystywała więzienie Papieża do swoich celów, wywołując wśród katolickiej włoskiej ludności maltańskiej niechęć do państwa włoskiego. Teraz po ogłoszeniu niezależności Watykanu stara się rząd Stricklanda tem usilniej utrudniać życie narodowe i katolickie ludności, tak że wywołało to ze strony Papieża zachęcenie maltańczyków do wytrwania w wierności dla kościoła, a w następstwie pisemny sprzeciw Stricklanda, skierowany do Watykanu.

PAŃSTWA SKANDYNAWSKIE.

Berlingske Tidende 21.VIII. umieszcza artykuł p. n. „Utopijne państwo", w którym zapomocą domniemanego obrazu przyszłości ostrzega Danję przez rozbrojeniem się. Autor przewiduje, że w razie wojny mocarstwa morskie o sprzecznych interesach, (ma na myśli Anglję i Z. S. R. R.) będą chciały korzystać z morza duńskiego i portów Danji, a państwo, które pierwsze z nich skorzysta, uprawni tem samem państwo przeciwne do skorzystania z wód duńskich; Danja zaś w ten sposób stanie się terenem wojny. Przy pewnych okolicznościach możliwe też jest pogwałcenie terytorjum Danji od południa, tak, że rozbrojona Danja właśnie wskutek swojej bezbronności stanie się teatrem wojny.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

Königsb. Hart. Ztg. 22.VIII. p. n. „Ist dieses auch ein Versehen?" podaje wiadomość o przeleceniu eskadry polskich samolotów wojskowych nad niemiecką miejscowością Praschin w pow. Lauenburg. „Cel tych wiecznych omyłek — pisze „K. H. Z." — jest nader wyraźny, tembardziej jeżeli się weźmie pod uwagę, że wszelkie samoloty polskie, które zmuszone były do lądowania na teryturjum niemieckiem, były zaopatrzone w kompletną aparaturę do zdjęć aerofotogrammetrycznych".

Königsb. Volksztg. 21.VIII. informuje: 80 marynarzy ze stojących w chwili obecnej w porcie wojennym Pillau sowieckich kontrtorpedowców „Lenin" i „Rykow" zwiedziło pod przewodnictwem dwu oficerów i 10 marynarzy niemieckich Malbork i Elbląg.

Deutsche Presse 14.VIII. w artykule wstępnym zamieszcza uwagi byłego kanclerza austrjackiego dr. I. Seipla na temat przyszłości Europy. Autor występuje przeciwko pesymizmowi panującemu w Europie i mówi, że należy połączyć się w myśl wezwania Brianda. Sanacja jednak nie może być przepro-

wadzona przy pomocy jakichś czysto wewnętrznych zabiegów organicznych, ale trzeba do niej podstaw psychologicznych, zdrowia i zjednoczenia wewnętrznego. Potrzebna jest konsolidacja stosunków w poszczególnych państwach i w stosunkach międzypaństwowych. Niema większego dowodu niezdolności i słabości, jak zapewnienie pokoju przy pomocy sztucznego utrzymywania sąsiada w słabości. Nie państwa zdrowe i skonsolidowane, ale chore i rozbite zagrażają pokojowi.

Il Giornale d'Italia 11.VIII ostrzega Stany Zjednoczone A. P. przed podwyższaniem ceł przywozowych, przypominając, że Stany Zjednoczone przed wojną były dłużnikiem Europy, a obecny wzrost przemysłu St . Zjedn. opiera się na podwyższeniu stopy życiowej, a nie na przyroście zaludnienia, co może być kruchą podstawą dla Stanów Zjednoczonych.

Pariser Hajnt 16.VIII. informuje z Moskwy, iż w związku z ostatniemi wystąpieniami politycznemi Szalema Asza, został on wciągnięty w Rosji Sowieckiej na „czarną listę". Dzieła Szaloma Asza przestaną odtąd swobodnie krążyć pośród czytelników żydowskich na terenie Związku Sowieckiego. Żaden prywatny czytelnik nie będzie mógł otrzymać w bibljotece książki Asza, chyba, że udowodni urzędowo, iż książka potrzebna mu jest dla celów naukowych. Do powzięcia decyzji o bojkocie dzieł Szalama Asza, przyczyniło się w znacznej mierze jego wystąpienie po wypadkach lwowskich, które wywołało bardzo ostre artykuły ze strony żydowskiej prasy komunistycznej.

Der Abend 23.VIII. pisze o „niemieckich książętach, jako handlarzach ludzi" z powodu ukazania się książki H. Brauna, starającej się dowieść, jakoby to było kłamstwo. Dziennik przypomina, iż w wieku 18-ym książęta niemieccy uprawiali handel żołnierzami, co jeszcze dziś stanowi „hańbiącą plamę na imieniu niemieckiem". Najwyższa konjunktura dla tego „handlu duszami książęcemi" istniała około 1775 r., kiedy Anglji potrzeba było żołnierzy dla stłumienia powstania w kolonjach amerykańskich. „Dopóki jakikolwiek Niemiec występuje w obronie tej hańby, zamiast aby mu wystąpił na twarzy rumieniec wstydu, dopóty ta dynastyczna hańba 18-go wieku jest przynajmniej w części hańbą wszystkich Niemców".

L'Indépendance Roumaine 21.VIII. twierdzi, że pomimo urodzaju położenie rolników jest ciężkie, gdyż muszą teraz spłacać długi bankom, które im pożyczyły pieniędzy, oraz spółdzielniom, które dały środki na zasiewy, a jednocześnie rząd podnosi podatki, żeby uzyskać środki na wyrównanie niedoboru.

Slovak 25.VIII. w art. wst. omawia proces Tuki i zaznacza, że oskarżenia można ująć w cztery punkty: 1) stosunki z Węgrami na polu politycznem i finansowem, 2) szpiegostwo, 3) tajna działalność za oderwaniem Słowacji od Czech i Moraw, 4) zagraniczna działalność Tuki, która wywołuje zarzuty przeciwników Słowackiego Stronnictwa Ludowego.

Pierwsze trzy oskarżenia nie zostały potwierdzone przez sto przesłuchanych dotychczas świadków.

Co do czwartego punktu — to działalność propagandowa prof. Tuki przynosiła wielkie korzyści Słowacji, albowiem zagranica dowiadywała się, że w środkowej Europie żyje naród, który wprawdzie wiele zyskał z powodu przewrotu w 1918 r., ale los nie potraktował go sprawiedliwie. Oskarżyciele z tego powodu zarzucają prof. Tuce dążności autonomiczne, ale nie brali pod uwagę, że działał on na rozkaz i z zachęty Stronnictwa Ludowego.

Dziennik stwierdza, że cztery tygodnie procesu spowodowały ogromny wzrost zainteresowania zagranicy dla spraw Słowaczyzny i zagranica dziwi się, że za tyle lat walki z praskim centralizmem ma Stronnictwo tylko taki proces, w którym niczego nie można mu udowodnić.

Nowoje Wremia 18.VIII. wskazuje na konieczność zjednoczenia politycznego ugrupowań emigracji wobec zatargu na Dalekim Wschodzie.

Dwugławyj Orioł Nr. 30 zwalcza stosunek demokratycznego obozu emigracji do zatargu sowiecko-chińskiego, oświadczając, iż ukazanie się białogwardyjskich oddziałów na terytorjum sowieckim spowoduje powstanie przeciwko sowietom. Pismo wypowiada się bez zastrzeżeń za obcą interwencją zbrojną przeciwko władzy sowieckiej w Z. S. R. R., oceniając stanowisko demokratycznego odłamu emigracji jako zbrodnię wobec Rosji.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Journal de l'Est 17.VIII. Russes et Chinois (art. wst.).

Journal des Débats 22.VIII. Paul Villars: M. Snowden (obszerna biografja i charakterystyka min. Snowden'a).

L'Ere Nouvelle 24.VIII. L. Léontin: La décomposition de l' armée russe de 1914 á 1917.

Der Tag 16.VIII. Gener. Metzsch. Wehrpolitische Elastizität.

Deutsche Tageszeitung 16.VIII. Volk und Raum. Der französisch - italienische Gegensatz als Bevölkerungsproblem.

Deutsche Allg. Ztg 17.VIII. Dr. Raschhofer. Ein Vorstoss der „nationalen Minderheiten" Deutschlands. — *16.VIII.* Die Franzosen in Kamerun.

Deutsche Tageszeitung 21.VIII. In der dritten Zone (koresp. z Trewiru).

Vorwärts 22.VIII. Weder Krieg noch Frieden (o sytuacji na Dalekim Wschodzie).

Berl. Börsen-Courier 22.VIII. Youngplan und Wahrheit.

Vossische Ztg. 22.VIII. Amerikaner über Sowjet-Russland.

Berliner Tageblatt 24.VIII. Chinas Militarismus. — Münchener Wandlungen.

Vorwärts 24.VIII. Die Diktatur der Generäle (w Jugosławji).

Deutsche Tageszeitung 24.VIII. Heimwehr und Anschluss. —*25.VIII.* Agrarreform Estlands und ihre Folgen.

Frankfurter Ztg. 25.VIII. Die Planwirtschaft des Bolschewismus.

Drukarnia „KADRA", Długa 50, tel. 186.30.

Drukowano na prawach rękopisu.